

**ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาการนิเทศภายใน
โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2***
**NEEDS AND GUIDELINES FOR DEVELOPING INTERNAL SUPERVISION
IN SMALL PRIMARY SCHOOLS UNDER THE SONGKHLA PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2**

อุไรวรรณ เสงค์คุย¹ และ นวรัตน์ ไชยมภู²

Uraiwan Sengkhuai ¹ and Navarat waichompu²

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

Hatyai University, Thailand

Corresponding Author Email: uraiwan.sen0721@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สงขลา เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำนวน 48 โรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางสำเร็จของเครจซี และมอร์แกน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนและสุ่มอย่างง่ายตามเครือข่ายโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 48 คน และครูหัวหน้าวิชาการ 48 คน รวม 96 คน มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .932 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่เลือกแบบเจาะจง 3 คน ใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์หาค่าค่าดัชนีความต้องการจำเป็นจากสูตร Modified Priority Needs index (PNI) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ภาพรวมของสภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก การประเมินความต้องการจำเป็น พบว่า ดัชนีความต้องการจำเป็น PNI modified ของการนิเทศภายใน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ด้านการพัฒนาหลักสูตร

* Received 19 April 2026; Revised 23 April 2026; Accepted 17 May 2026

มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด (PNImodified = 0.39) และ 2) แนวทางพัฒนาการนิเทศภายใน พบว่า ผู้บริหารควรขับเคลื่อน PLC เพื่อสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน พัฒนาวิชาชีพครูให้ต่อเนื่องและตรงจุด และส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำผลไปยกระดับการสอนได้จริง

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็นของการนิเทศ, แนวทางการพัฒนา, โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

Abstract

This research aimed to: (1) examine the priority needs of internal supervision in small primary schools under the Songkhla Primary Educational Service Area Office 2, and (2) explore guidelines for developing internal supervision in these schools. The sample consisted of 48 small primary schools under the same office. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan (1970) table at a 95% confidence level. Proportional stratified random sampling and simple random sampling based on school networks were employed. The participants included 48 school administrators and 48 heads of academic affairs, totaling 96 respondents. The reliability of the questionnaire was 0.932. For the qualitative phase, three key informants, selected through purposive sampling, were interviewed using a structured interview form. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, the Modified Priority Needs Index (PNImodified), and content analysis.

The findings revealed that: (1) the overall current state of internal supervision in small primary schools was at a moderate level, while the desirable state was at a high level. The priority needs assessment indicated that curriculum development had the highest priority need (PNImodified = 0.39); and (2) the guidelines for developing internal supervision emphasized that school administrators should promote Professional Learning Communities (PLC) to foster a collaborative learning culture, support continuous and targeted teacher professional development, and encourage classroom-based research to effectively enhance instructional practices.

Keywords: Need of Supervision , Guidelines for Developing, Small Primary Schools.

บทนำ

ประเทศไทยดำเนินการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่องตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) การบรรลุเป้าหมายดังกล่าวต้องอาศัยการบริหารสถานศึกษาที่มีความยืดหยุ่นและคำนึงถึงบริบทของแต่ละพื้นที่ (ณัฐวุฒิ วงษ์ศรีสุวรรณ, 2566)

การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ การนิเทศที่มีประสิทธิภาพครอบคลุมทั้งการสังเกตชั้นเรียน การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง (Glickman, Gordon, & Ross-Gordon, 2018) ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวต้องอาศัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในการออกแบบระบบนิเทศให้สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา (ภาวิณี ชินพันธ์ และคณะ, 2565)

โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในชนบทห่างไกล ขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณ ส่งผลให้การนิเทศภายในขาดประสิทธิภาพ แม้ผลการทดสอบ O-NET ปีการศึกษา 2567 ระดับชั้น ป. 6 จะสูงกว่าระดับประเทศเล็กน้อย (ร้อยละ 40.23) แต่ยังชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาการสอนของครูต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (กิตติชัย แสงสว่าง, 2565; อิสรา พิมพ์ศิริ และบุญช่วย ศิริเกษ, 2563) จากสภาพจริงพบว่าการนิเทศภายในมักเป็นเพียงการตรวจสอบเอกสารและติดตามผลเป็นครั้งคราว ขาดการโค้ชและการติดตามอย่างเป็นระบบ ขาดการศึกษาที่ประเมินความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กอย่างเป็นระบบ รวมถึงขาดแนวทางพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพจริงของสถานศึกษาในพื้นที่ดังกล่าวโดยเฉพาะทำให้ครูไม่สามารถนำผลไปพัฒนาการสอนได้เต็มศักยภาพ (โสภณ ลำเภา, 2565)

จากสถานการณ์ข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 เพื่อพัฒนาระบบการนิเทศที่มีประสิทธิภาพและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สงขลา เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 56 โรงเรียน แบ่งเป็น 14 เครือข่าย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำนวน 48 โรงเรียน โดยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ตามเครือข่ายโรงเรียน 14 เครือข่าย ผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 48 คน และครูหัวหน้าวิชาการ จำนวน 48 คน รวมทั้งสิ้น 96 คน

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน คัดเลือกโดยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา จำนวน 1 คน และผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศภายใน จำนวน 2 คน โดยทุกคนต้องมียุทธศาสตร์การทำงานไม่น้อยกว่า 3 ปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายใน ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้ความช่วยเหลือครู ด้านการพัฒนาการทำงานกลุ่ม ด้านการพัฒนาวิชาชีพ ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) มีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .932

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สร้างขึ้นจากผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นที่มีค่าสูง 3 ลำดับแรกในแต่ละด้าน ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้ความช่วยเหลือครู ด้านการพัฒนาการทำงานกลุ่ม ด้านการพัฒนาวิชาชีพ ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อให้

ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามผ่านระบบ Google Forms จากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด และตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามประเด็นที่กำหนด พร้อมตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์เนื้อหา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น PNI (modified) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายใน ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยสังเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบการบรรยาย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

ตาราง 1 ดัชนีความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวม

รายการ	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์(I)			PNI _{modified}
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	
1. ด้านการให้ความช่วยเหลือครู	3.36	1.10	ปานกลาง	4.40	0.53	มาก	0.31
2. ด้านการพัฒนาการทำงานกลุ่ม	3.32	1.15	ปานกลาง	4.44	0.46	มาก	0.34
3. ด้านการพัฒนาวิชาชีพ	3.39	1.09	ปานกลาง	4.46	0.48	มาก	0.32
4. ด้านการพัฒนาหลักสูตร	3.20	0.77	ปานกลาง	4.45	0.38	มาก	0.39
5. ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ในชั้นเรียน	3.23	0.88	ปานกลาง	4.44	0.40	มาก	0.38
รวม	3.30	0.88	ปานกลาง	4.44	0.42	มาก	0.35

จากตาราง 1 พบว่า ภาพรวมของสภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.30$, $SD = 0.88$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{X} = 3.39$, $SD = 1.09$) รองลงมาคือด้านการให้ความช่วยเหลือครู ($\bar{X} = 3.36$, $SD = 1.10$)

ภาพรวมของสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, $SD = 0.42$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.46$, $SD = 0.48$) รองลงมาคือด้านการพัฒนาหลักสูตร ($\bar{X} = 4.45$, $SD = 0.38$)

ส่วนการประเมินความต้องการจำเป็น พบว่า ดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$ ของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวมเท่ากับ 0.35 ซึ่งอยู่ในระดับสูง หมายความว่า ต้องการพัฒนาเร่งด่วน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตร มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ($PNI_{modified} = 0.39$) และด้านการให้ความช่วยเหลือครู มีดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำสุด ($PNI_{modified} = 0.31$)

2. ผลการศึกษาแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

2.1 ด้านการให้ความช่วยเหลือครู พบว่า ควรมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการสังเกตการสอนและให้ข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง กำหนดแผนการนิเทศที่ชัดเจน ติดตามผลอย่างเป็นระบบ พร้อมส่งเสริมให้ครูพัฒนาเทคนิคการสอนและนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

2.2 ด้านการพัฒนาการทำงานกลุ่ม พบว่า ควรส่งเสริมการนิเทศแบบกัลยาณมิตร สร้างความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม และเปิดโอกาสให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านกระบวนการ PLC โดยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของทีมงานและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

2.3 ด้านการพัฒนาวิชาชีพ พบว่า ควรติดตามและสะท้อนผลการพัฒนาของครูอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมความรู้เชิงลึกในเนื้อหาวิชา สนับสนุนให้ครูเข้าใจผู้เรียนและมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ โดยจัดให้มีการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างแรงจูงใจอย่างเป็นระบบ

2.4 ด้านการพัฒนาหลักสูตร พบว่า ควรติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมให้ครูและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับนโยบายการศึกษา

2.5 ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน พบว่า ควรติดตามผลการนำวิจัยไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ให้คำแนะนำและสนับสนุนครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ รวมถึงจัดให้มีการอบรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC เพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้และยกระดับคุณภาพผู้เรียน

อภิปรายผล

1. ความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

จากการศึกษาพบว่า ดัชนีความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในในภาพรวม เท่ากับ 0.35 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรมีดัชนีความต้องการจำเป็น สูงสุด ซึ่งผลดังกล่าวมิใช่เรื่องที่น่าแปลกใจ หากพิจารณาจากบริบทเชิงโครงสร้างของโรงเรียน ขนาดเล็กที่เผชิญกับแรงกดดันข้อจำกัดหลายประการพร้อมกัน ทั้งการเปลี่ยนแปลงของนโยบาย การศึกษาที่ปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ความหลากหลายของผู้เรียนที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนข้อจำกัดด้าน บุคลากรและทรัพยากรที่เป็นลักษณะเฉพาะของโรงเรียนขนาดเล็ก สอดคล้องกับที่ Fullan (2007) ชี้ว่าการนำหลักสูตรใหม่ไปใช้ในโรงเรียนที่มีทรัพยากรจำกัดมักประสบความล้มเหลว หากขาดกระบวนการนิเทศที่เข้มแข็งและต่อเนื่องเพื่อช่วยให้ครูเข้าใจและปรับใช้หลักสูตรได้ อย่างถูกต้อง ข้อจำกัดเหล่านี้ส่งผลให้การพัฒนาหลักสูตรขาดความเป็นระบบและความต่อเนื่อง และทำให้การนิเทศติดตามอย่างใกล้ชิดกลายเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วน มิใช่เพียงกิจกรรมเสริม เพื่อให้ครูสามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดาราวรรณ จันทรหอม (2567) ที่พบว่าการนิเทศหลักสูตร ควรเริ่มจากการศึกษาสภาพปัญหาและข้อมูลสารสนเทศอย่างรอบด้าน เพื่อนำมาวางแผนและ พัฒนาการนิเทศร่วมกันอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่น่าวิพากษ์คือโรงเรียน ขนาดเล็กจำนวนมากยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรโดยตรง ทำให้ เกิดคำถามว่าการนิเทศภายในเพียงอย่างเดียวจะเพียงพอต่อการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างนี้ได้ หรือไม่ หรือจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากระดับเขตพื้นที่การศึกษาอย่างจริงจังและเป็น รูปธรรมควบคู่กันไปด้วย ในทางตรงกันข้าม ด้านการให้ความช่วยเหลือครูมีดัชนีความต้องการ จำเป็นต่ำสุด ซึ่งอาจตีความได้ในเชิงบวกว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีลักษณะการทำงานที่ใกล้ชิด ระหว่างผู้บริหารและครู ส่งผลให้เกิดการให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยเหลือกันในรูปแบบไม่ เป็นทางการอยู่แล้วอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งจำนวนครูที่มีไม่มากทำให้ผู้บริหารสามารถดูแลและ สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนได้อย่างทั่วถึง

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้ควรได้รับการตีความด้วยความระมัดระวัง เนื่องจากการที่ ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำมิได้หมายความว่าความเสมอไปว่าการดำเนินงานด้านนี้มีประสิทธิภาพ สูง แต่อาจสะท้อนเพียงว่าผู้ตอบแบบสอบถามรับรู้ว่าสภาพที่เป็นอยู่ใกล้เคียงกับสิ่งที่คาดหวัง ซึ่งอาจเกิดจากการที่มาตรฐานความคาดหวังถูกปรับให้ต่ำลงตามบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กก็ เป็นได้ ด้วยเหตุนี้ จึงยังควรมีการพัฒนาและส่งเสริมอย่างต่อเนื่องเพื่อรักษามาตรฐานและเพิ่ม ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภักธร เลิศชัยวานิช (2566) ที่พบว่าด้านการให้ความรู้และช่วยเหลือครูมีการดำเนินงานอยู่ในระดับ มากและมีความต้องการพัฒนาในระดับรองลงมาเมื่อเทียบกับด้านอื่น สะท้อนให้เห็นว่าการให้

ความช่วยเหลือครูในสถานศึกษามีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว จึงทำให้มีระดับความต้องการจำเป็นต่ำกว่าด้านอื่น ๆ

2. แนวทางพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

2.1 ด้านการให้ความช่วยเหลือครู ควรมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการสังเกตการสอน กำหนดแผนการนิเทศที่ชัดเจน ติดตามผลอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมให้ครูพัฒนาเทคนิคการสอนและนวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งถือเป็นกรอบที่มีความสมเหตุสมผลในเชิงวิชาการ อย่างไรก็ตาม ในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูจำกัด ประเด็นที่ต้องพิจารณาอย่างจริงจังคือภาระงานของผู้บริหารที่ต้องรับผิดชอบทั้งงานบริหารและงานนิเทศพร้อมกัน ซึ่งอาจทำให้การนิเทศขาดความลึกและความต่อเนื่องในทางปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้ การทำงานเป็นทีมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะกลไกเสริมที่ช่วยกระจายภาระและขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ สอดคล้องกับ Saeed, S.B. and Ain, N., 2022 พบว่า การนิเทศที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการวางแผนที่เป็นระบบ การสังเกตชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ และการให้ข้อมูลป้อนกลับที่เชื่อมโยงกับมาตรฐานภาวะผู้นำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ โสภณ ลำภา (2565) ที่พบว่าการนิเทศที่มีประสิทธิภาพควรมีการวางแผน ดำเนินการ และติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธศักดิ์ หาดเคลือบ (2564) ที่พบว่าการนิเทศภายในควรเน้นการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

2.2 ด้านการพัฒนาการทำงานกลุ่ม ควรส่งเสริมการนิเทศแบบกัลยาณมิตร สร้างความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม เปิดโอกาสให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC เป็นแนวคิดที่มีฐานทางทฤษฎีรองรับอย่างชัดเจน แต่ข้อท้าทายที่สำคัญในโรงเรียนขนาดเล็กคือการที่บุคลากรมีจำนวนน้อย ทำให้การจัดกลุ่ม PLC มีข้อจำกัดด้านความหลากหลายทางความคิดและความเชี่ยวชาญ จึงมีคำถามเชิงวิพากษ์ว่ากระบวนการ PLC ภายในโรงเรียนเดียวจะสร้างพลังการเรียนรู้ที่แท้จริงได้เพียงใด ในประเด็นนี้ Khasawneh et al. (2023) ได้ศึกษาความร่วมมือของครูใน PLC และพบว่ากระบวนการ PLC ช่วยยกระดับทักษะวิชาชีพของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่มีเงื่อนไขสำคัญคือต้องมีเวลาเพียงพอสำหรับกิจกรรมร่วม ภาวะผู้นำที่สนับสนุน และทรัพยากรที่เพียงพอหรือควรขยายเครือข่าย PLC ให้ครอบคลุมระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อเพิ่มความหลากหลายและความเข้มแข็งของกระบวนการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธศักดิ์ หาดเคลือบ (2564) ที่พบว่าการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพควรเน้นการมีส่วนร่วมของครูและการทำงานเป็นทีม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทองคำ อาไพ (2564) ที่พบว่าการนิเทศภายในควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการสร้างขวัญกำลังใจควบคู่กับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่าน PLC

2.3 ด้านการพัฒนาวิชาชีพ ควรติดตาม ประเมินผล และสะท้อนผลการพัฒนาของครูอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมความรู้เชิงลึกในเนื้อหาวิชา สนับสนุนให้ครูเข้าใจผู้เรียนและมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ โดยจัดให้มีการอบรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เนื่องจากบริบทการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงทำให้ครูต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Cirkony et al. (2022) ระบุว่า การพัฒนาวิชาชีพที่มีประสิทธิผลต้องประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ความร่วมมือ การเรียนรู้เชิงรุกและการสะท้อนคิด เนื้อหาที่สอดคล้องกับบริบท ระยะเวลาที่ต่อเนื่อง การให้คำปรึกษา ความเชี่ยวชาญจากภายนอก การสร้างแบบอย่าง และการออกแบบที่ตอบสนองต่อผู้เรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการติดตาม ประเมินผล และสะท้อนผลการพัฒนาของครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องมีความสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จริยา ศรีชนะ (2563) ที่พบว่าการนิเทศที่มีประสิทธิภาพควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

2.4 ด้านการพัฒนาหลักสูตร การติดตาม ประเมินผล และสะท้อนผลการพัฒนาของครูอย่างต่อเนื่องเป็นแนวทางที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในบริบทที่บริบทการศึกษาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนทำให้ความรู้และทักษะของครูอาจล้าหลังได้หากขาดการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่ควรวิพากษ์คือการอบรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่จัดขึ้นในโรงเรียนขนาดเล็กมักมีข้อจำกัดด้านเวลา งบประมาณ และวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญ จึงจำเป็นต้องพิจารณาว่ารูปแบบการพัฒนาวิชาชีพแบบใดที่เหมาะสมและเป็นไปได้จริงในบริบทเฉพาะของโรงเรียนขนาดเล็ก มากกว่าการนำรูปแบบที่ออกแบบมาสำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่มาประยุกต์ใช้โดยตรง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จริยา ศรีชนะ (2563) ที่พบว่าการนิเทศที่มีประสิทธิภาพควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

2.5 ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ถือเป็นแนวทางที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงที่ว่าครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัยในชั้นเรียนนั้น สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเชิงระบบที่สั่งสมมานาน กล่าวคือ การพัฒนาวิชาชีพของครูในอดีตไม่ได้ให้ความสำคัญกับทักษะการวิจัยอย่างเพียงพอ ดังนั้น การติดตามผลการนำวิจัยไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน การให้คำแนะนำและสนับสนุนอย่างเป็นระบบ รวมถึงการจัดให้มีการอบรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC จึงต้องดำเนินการในลักษณะที่เริ่มจากพื้นฐาน มีความต่อเนื่อง และปรับให้เหมาะสมกับระดับความสามารถและความพร้อมที่แตกต่างกันของครูแต่ละคน มิใช่การกำหนดมาตรฐานเดียวกันสำหรับทุกคน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลลักษณ์ วชิรสกุลโชค (2563) ที่พบว่า การส่งเสริมให้ครูใช้กระบวนการวิจัยพัฒนาการสอนควบคู่กับการนิเทศและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 1 จากการศึกษาวิจัยเรื่อง "ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2" สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้ การนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กต้องอาศัยกระบวนการนิเทศเชิงรุกผ่านเครือข่ายความร่วมมือแบบกัลยาณมิตร โดยพบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตร เป็นจุดวิกฤตที่ต้องการการสนับสนุนสูงสุด เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านทรัพยากรและบุคลากร แนวทางความสำเร็จจึงอยู่ที่การเปลี่ยนผ่านจากการตรวจสอบเอกสารเป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) อย่างเป็นระบบ ซึ่งต้องบูรณาการทั้งการสังเกตการสอน การให้ข้อเสนอแนะแบบโค้ชชิ่ง และการส่งเสริมวิจัยในชั้นเรียนเข้าด้วยกัน โดยใช้จุดแข็งของบริบทโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและครูเป็นฐานในการขับเคลื่อน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยเรื่อง "ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัด สพป.สงขลา เขต 2 อยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์ด้วยดัชนี PNImodified พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรมีความต้องการจำเป็นสูงสุด เนื่องจากขาดบุคลากรและทรัพยากรในการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนด้านการให้ความช่วยเหลือครูมีความต้องการจำเป็นต่ำสุด เพราะความใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและครูในโรงเรียนขนาดเล็กทำให้เกิดการช่วยเหลือกันอย่างไม่เป็นทางการอยู่แล้ว แนวทางพัฒนาที่

ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอ ได้แก่ การส่งเสริม PLC การสังเกตการสอนพร้อมข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง และการสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารควรจัดระบบติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ โดยให้ครูและชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทผู้เรียน

2) ด้านการให้ความช่วยเหลือครู ผู้บริหารควรรักษามาตรฐานด้วยการสังเกตการสอน และให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเทคนิคการสอน

3) ด้านแนวทางพัฒนาการนิเทศ ผู้บริหารควรขับเคลื่อน PLC อย่างเป็นระบบ พัฒนาวิชาชีพครูผ่านการอบรมและดูงาน และสนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ขยายขอบเขตไปยังโรงเรียนขนาดอื่นหรือเขตพื้นที่การศึกษาอื่นในภาคใต้ เพื่อเปรียบเทียบผลและสร้างแนวทางที่หลากหลายตามบริบท

2) ศึกษาการนิเทศภายในโดยใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งเหมาะกับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากร

3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศภายในกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนหรือคะแนน O-NET เพื่อสนับสนุนข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เอกสารอ้างอิง

กิตติชัย แสงสว่าง. (2565). การนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

จริยา ศรีชนะ.(2563).การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา,มหาวิทยาลัยราช ภัฏมหาสารคาม.

ดาราวรรณ จันทร์หอม.(2567).สภาพและแนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศหลักสูตร สถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา,มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

พัสดราภรณ์ หุตะเจริญ.(2560).การศึกษาความต้องการและแนวทางการนิเทศภายในของครูใน กลุ่มวิชาการที่ 10 อำเภอบางปะกง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา,มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ภัคกร เลิศชัยวานิช.(2566).การนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- ภาวินี ชินพันธ์, และคณะ.(2565).การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- ยุทธศักดิ์ หาดเคลือบ.(2564).รูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1.Journal of Modern Learning Development,6(4),105-118.
- วิไลลักษณ์ วชิรสุกุลโชค และคณะ.(2563).รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน.วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร,8(30),33-42.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2565).รายงานการศึกษาไทย พ.ศ.2565 (Education in Thailand 2022).กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- โสภณ ลำเภา.(2565).แนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1.วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 5(2), 1-20.
- อิสรา พิมพ์ศิริ และบุญช่วย ศิริเกษ. (2563). การนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Cirkony, C., Rickinson, M., Gleeson, J., Walsh, L., & Salisbury, M. (2022). A typology of professional development approaches in education. *Professional Development in Education*, 48(5), 793–811.
- Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change* (4th ed.). Teachers College Press.
- Glickman, C. D., Gordon, S. P., & Ross-Gordon, J. M. (2018). *SuperVision and instructional leadership: A developmental approach* (10th ed.). Pearson.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W.(1970).Determining sample size for research activities.*Educational and Psychological Measurement*,30(3),607–610.
- Khasawneh, Y. J. A., Alsarayreh, R., Ajlouni, A. A. A., Eyadat, H. M., Ayasrah, M. N., & Khasawneh, M. A. S. (2023). An examination of teacher collaboration in professional learning communities and collaborative teaching practices. *Journal of Education and e-Learning Research*, 10(3), 446–452.